EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 19.6.2024
COM(2024) 607 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Iirimaa majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 607 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Iirimaa majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97,[1] eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) 27. veebruaril 2023 vastu võetud REPowerEU määruse[2] eesmärk on järk-järgult kaotada ELi sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitaks saavutada energiajulgeoleku ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Iirimaa lisas oma riiklikusse taaste- ja vastupidavuskavasse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke.

(2) 16. märtsil 2023 avaldas komisjon teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“,[3] et anda teavet poliitiliste otsuste tegemiseks ja luua raamtingimused majanduskasvu hoogustamiseks. Teatises käsitletakse

---

1 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241, millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb ELi rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab see kaasa majanduslikule ja sotsiaalsele taastumisele ning kestlike reformide ja investeeringute tegemisele, et eelkõige edendada rohe- ja digipööret ning muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust ELis ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.

2 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1). http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj.

3 COM(2023) 168 final.

konkurentsivõimet üheksa üksteist tugevdava teguri kaudu. Nende tegurite kuuluvad muu hulgas juurdepääs erakapitalile, teadusuuringud ja innovatsioon, haridus ja oskused ning ühtne turg, mis on esmatähtsad poliitikaprioriteedid reformide ja investeeringute elluviimiseks, et lahendada praegused tootlikkusega seotud probleemid ning suurendada ELi ja selle liikmesriikide pikaajalist konkurentsivõimet. Pärast kõnealust teatist esitas komisjon 14. veebruaril 2024 ühtse turu ja konkurentsivõime aruande[4]. Aruandes on üksikasjalikult kirjeldatud Euroopa ühtse turu tugevaid külgi ja probleeme ning kajastatud aasta jooksul toimunud muutusi, tuginedes eespool nimetatud üheksale konkurentsivõimet edendavale tegurile.

(3) 21. novembril 2023 võttis komisjon vastu 2024. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi,[5] mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2024) tsükli algust. 22. märtsil 2024 kiitis Euroopa Ülemkogu analüüsi prioriteedid konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme raames heaks. 21. novembril 2023 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2024. aasta häiremehhanismi aruande, milles ei nimetatud Iirimaad ühe liikmesriigina, keda võib mõjutada tasakaalustamatus või kelle puhul on oht, et teda võib mõjutada tasakaalustamatus, ja kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka arvamuse Iirimaa 2024. aasta eelarvekava kohta. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta, mille nõukogu võttis vastu 12. aprillil 2024, ning ettepaneku 2024. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist ning mille nõukogu võttis vastu 11. märtsil 2024.

(4) 30. aprillil 2024 jõustus ELi uus majanduse juhtimise raamistik. Raamistik hõlmab uut Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97. See hõlmab ka muudetud määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kohta ja muudetud direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku kohta[6]. Uue raamistiku eesmärgid on valitsemissektori võla jätkusuutlikkus ning kestlik ja kaasav majanduskasv järkjärgulise konsolideerimise ning reformide ja investeeringute kaudu. Sellega edendatakse riikide isevastutust ja keskendutakse rohkem keskpikale perspektiivile koos nõuete tõhusama ja sidusama täitmise tagamisega. Iga liikmesriik peaks esitama nõukogule ja komisjonile riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Riiklikud keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad sisaldavad liikmesriigi eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning hõlmavad riikliku seadusandliku tsükli pikkusest sõltuvalt nelja- või viieaastast planeerimisperioodi. Riiklikes keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades esitatud netokulude[7] kava

---

4 COM(2024) 77 final.

5 COM(2023) 901 final.

6 Nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1264, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta (ELT L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1265, millega muudetakse direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta (ELT L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

7 Netokulu, nagu on määratletud nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määruse (EL) 2024/1263 artiklis 2 (ELT L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Netokulu – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud, ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, iv) riikide kulud

peaks olema kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 nõuetega, sealhulgas nõudega hoida valitsemissektori koguvõlg usutavas langustrendis või viia see langustrendi hiljemalt kohandamisperioodi lõpuks või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % SKPst ning viia valitsemissektori eelarvepuudujääk keskpika perioodi jooksul alla kontrollväärtuse 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse teha asjakohased reformid ja investeeringud vastavalt määruses (EL) 2024/1263 sätestatud kriteeriumidele. Nende kavade koostamise toetamiseks esitab komisjon [21. juunil] 2024 liikmesriikidele suunised nende esitatavate kavade ja järgnevate iga-aastaste eduaruannete sisu kohta ning edastab kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 5 neile eelarvekohanduste tehnilised suunised (vajaduse korral võrdlustrajektoorid ja tehnilise teabe). Liikmesriigid peaksid esitama oma keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava 20. septembriks 2024, välja arvatud juhul, kui liikmesriik ja komisjon lepivad kokku tähtaja pikendamises mõistliku aja võrra. Liikmesriigid peaksid tagama, et kaasatakse nende parlamendid ning vajaduse korral konsulteeritakse sõltumatute eelarveasutuste, sotsiaalpartnerite ja muude riigi sidusrühmadega.

(5) 2024. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng kooskõlas taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimastel aastatel esitatud asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. 2019., 2020., 2022. ja 2023. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mida on läbi vaadatud, ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

(6) 28. mail 2021 esitas Iirimaa vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. 8. septembril 2021 võttis nõukogu vastu Iirimaa taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmist käsitleva otsuse,[8] mida muudeti 8. detsembril 2023 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 2, et ajakohastada tagastamatu rahalise toetuse maksimaalset summat. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsusest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Iirimaa on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(7) Kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 4 lõikes 1 sätestatud tähtajaga esitas Iirimaa 30. aprillil 2024 oma 2024. aasta riikliku reformikava ja 10. mail 2024 oma 2024. aasta stabiilsusprogrammi. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2024. aasta riiklik reformikava ka Iirimaa kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

---

liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

[8] Nõukogu 8. detsembri 2023. aasta rakendusotsus Iirimaa taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (15965/2023).

(8) 19. juunil 2024 avaldas komisjon Iirimaa kohta 2024. aasta riigiaruande[9]. Selles hinnati Iirimaa edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2023 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Iirimaa on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Iirimaa edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning ELi peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(9) Eurostati kinnitatud andmete põhjal[10] püsis Iirimaa valitsemissektori eelarveülejääk 2023. aastal stabiilne, moodustades 1,7 %-lt SKPst, samal ajal kui valitsemissektori võlg vähenes 44,4 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 43,7 %-le SKPst 2023. aasta lõpus.

(10) 12. juulil 2022 soovitas nõukogu[11] Iirimaal võtta meetmeid, tagamaks 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv on kooskõlas üldiselt neutraalse eelarvepoliitikaga,[12] võttes arvesse jätkuvat ajutist ja sihipärast toetust kodumajapidamistele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Samal ajal soovitati Iirimaal kohandada jooksvaid kulutusi vastavalt muutuvale olukorrale. Samuti soovitati Iirimaal suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades taaste- ja vastupidavusrahastut ning muid liidu vahendeid. Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika 2023. aastal[13] kiire inflatsiooni tingimustes ekspansiivne (0,9 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) andis 2023. aastal eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse 0,8 % SKPst. See hõlmab energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamatele kodumajapidamistele ja ettevõtetele suunatud erakorraliste toetusmeetmete kulude vähenemist 0,1 % SKPst. Samuti hõlmab see Ukraina põgenikele ajutise kaitse pakkumise kulude suurenemist (0,1 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate netokulude ekspansiivne panus 2023. aastal ei tulenenud seega sihipärasest erakorralisest toetusest kodumajapidamistele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ning oli ainult osaliselt tingitud Ukrainast põgenevatele inimeste toetamisest. Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude ekspansiivne kasv (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) tulenes ka avaliku sektori palkade ja sotsiaaltoetuste püsivast kasvust ning suurematest kulutustest tervishoiule. Kokkuvõttes ei olnud riiklikult rahastatavate esmaste

---

9 SWD(2024) 607 final.

10 Eurostat – Euro Indicators, 22.4.2024.

11 Nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Iirimaa 2022. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Iirimaa 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 334, 1.9.2022, lk 52).

12 Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on Iirimaa keskpika perioodi potentsiaalne SKP kasv, mida kasutatakse eelarvepoliitika mõõtmiseks, 2023. aastal nominaalväärtuses 9,2 %, tuginedes kümne aasta keskmisele potentsiaalsele reaalkasvu määrale ja 2023. aasta SKP deflaatorile.

13 Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) muutuse erinevusena, jättes välja COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed, kuid võttes arvesse taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatutest toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatavaid kulusid.

jooksvate kulude kasv 2023. aastal kooskõlas nõukogu soovitusega. Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatud kulud moodustasid 2023. aastal 0,1 % SKPst. Riiklikult rahastatavad investeeringud moodustasid 2023. aastal 2,3 % SKPst, mis tähendab võrreldes 2022. aastaga suurenemist 0,2 protsendipunkti. Iirimaa rahastas täiendavaid investeeringuid taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest ELi vahenditest. Riik rahastas avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, näiteks investeeringuid linnalähiliinide elektrifitseerimisse ja koolide digitaristu loomise programmi, mida osaliselt rahastatakse taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest ELi vahenditest.

(11) 2024. aasta stabiilsusprogrammi peamised prognoosid võib kokku võtta järgmiselt. Eelarveprognooside aluseks oleva makromajandusliku stsenaariumi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 2,6 % ja 2025. aastal 3,9 %, samas kui THHI inflatsioon on nii 2024. aastal kui ka 2025. aastal 2,1 %. Valitsemissektori eelarveülejääk peaks 2024. aastal vähenema 1,6 %-le SKPst ja suurenema 2025. aastal 1,7 %-le SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks vähenema 41,5 %-le ja 2025. aasta lõpuks 39,5 %-le. Pärast 2025. aastat peaks valitsemissektori eelarveülejääk 2026. aastal vähenema 1,5 %-le SKPst ja suurenema 2027. aastal 1,7 %-le SKPst. Seega jääb valitsemissektori eelarvepositsioon programmiperioodi jooksul kavakohaselt alla aluslepingus sätestatud kontrollväärtust ehk 3 % SKPst. Samas peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse pärast 2025. aastat suurenema 2026. aastal järk-järgult 37,8 %-le ja 2027. aastal 36,7 %-le.

(12) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 1,2 % ja 2025. aastal 3,6 % ning THHI inflatsioon on 2024. aastal 1,9 % ja 2025. aastal 1,8 %.

(13) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarveülejääk 2024. aastal 1,3 % SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks vähenema 42,5 %-le. Eelarveülejäägi vähenemine kajastab ettevaatliku lähenemisviisi kohaldamist seoses võimalusega, et kulude kiire kasv jätkub ka 2024. ja 2025. aastal. Valitsemissektori võla suhte vähenemine SKPsse 2024. aastal kajastab peamiselt valitsemissektori eelarveülejääki ja oleks veelgi suurem, kui võlakoormuse muutuse ja eelarvepositsiooni erinevust ei oleks märkimisväärselt korrigeeritud Komisjoni prognooside kohaselt on eelarvepoliitika 2024. aastal üldjoontes neutraalne (–0,1 % SKPst).

(14) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2024. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest kulusid, mille maht on alla 0,1 % SKPst (samuti kui 2023. aastal). Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Iirimaa valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga.

(15) 14. juulil 2023 soovitas nõukogu[14] Iirimaal säilitada 2024. aastal usaldusväärse eelarvepositsiooni. Liikmesriikidel paluti 2023. aasta eelarve täitmisel ja 2024. aasta eelarvekava koostamisel võtta arvesse, et komisjon teeb 2023. aasta eelarve täitmise andmete põhjal nõukogule ettepaneku algatada ülemäärase eelarvepuudujäägi

[14] Nõukogu 14. juuli 2023. aasta soovitus, milles käsitletakse Iirimaa 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Iirimaa 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 312, 1.9.2023, lk 58).

menetlused. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on Iirimaa struktuurne eelarvepositsioon 2024. aastal 1,8 % SKPst (2023. aastal 1,0 % SKPst), st riik ületab oma keskpika perioodi eelarve-eesmärki, milleks on –0,5 % SKPst. See on kooskõlas nõukogu soovitusega.

(16) Samuti soovitas nõukogu Iirimaal võtta meetmeid, et kaotada kehtivad energiatoetusmeetmed võimalikult kiiresti 2023. ja 2024. aastal. Nõukogu täpsustas, et kui uue energiahindade tõusu tõttu on vaja uusi või jätkuvaid toetusmeetmeid, tuleks Iirimaal tagada, et sellised toetusmeetmed on suunatud haavatavate kodumajapidamiste ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks erakorralistest energiatoetusmeetmetest tulenev eelarve netokulu[15] olema 2023. aastal 0,4 % SKPst, 2024. aastal 0,1 % SKPst ja 2025. aastal 0,0 % SKPst. Prognooside kohaselt kaotatakse erakorralised energiatoetusmeetmed 2023. ja 2024. aastal võimalikult kiiresti. See on kooskõlas nõukogu soovitusega.

(17) Lisaks soovitas nõukogu Iirimaal säilitada riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada taaste- ja vastupidavusrahastust antavate toetuste ja muude liidu vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud 2024. aastal suurenema 2,5 %-le SKPst (2023. aastal 2,3 %). See on kooskõlas nõukogu soovitusega. Samal ajal prognoositakse, et ELi vahenditest, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest, rahastatavad avaliku sektori kulud peaksid 2024. aastal jääma samale tasemele 0,1 % SKPst.

(18) Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal ja eeldusel, et poliitikat ei muudeta, hinnatakse komisjoni 2024. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarveülejääk on 2025. aastal 1,2 % SKPst. Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks vähenema 2025. aasta lõpus 41,3 %-le. Valitsemissektori võla suhte vähenemine SKPsse 2025. aastal kajastab peamiselt valitsemissektori eelarveülejääki ja oleks veelgi suurem, kui võlakoormuse muutuse ja eelarvepositsiooni erinevust ei oleks märkimisväärselt korrigeeritud

(19) Probleeme tekitab tervishoiusüsteemi kulutasuvuse mõju eelarve jätkusuutlikkusele. Iirimaa on ainus riik ELis, kus puudub üldine esmatasandi arstiabi, ja see tähendab lisakoormust haiglatele. Tõenäoliselt hakkab tervishoiusüsteemile survet avaldama ka elanikkonna vananemine. Prognooside kohaselt kasvavad avaliku sektori kulutused tervishoiule Iirimaal 2070. aastaks 1,5 protsendipunktini SKPst, mis ületab märkimisväärselt kogu ELi jaoks prognoositud 0,4 % protsendipunkti suurust kasvumäära.

(20) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Need peaksid aitama tulemuslikult lahendada kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes. Järelejäänud aja jooksul on oluline kiiresti jätkata kava, sealhulgas REPowerEU peatüki (pärast selle vastuvõtmist) tulemuslikku rakendamist, et suurendada Iirimaa pikaajalist

[15] Nõukogu 14. juuli 2023. aasta soovitus, milles käsitletakse Iirimaa 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Iirimaa 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 312, 1.9.2023, lk 58).

konkurentsivõimet rohe- ja digipöörde kaudu, tagades samal ajal sotsiaalse õigluse. Kavast tulenevate kohustuste täitmiseks 2026. aasta augustiks on oluline, et Iirimaa jätkaks reformide rakendamist ja kiirendaks investeeringuid, kõrvaldades võimalikud viivitused ja tagades tugeva haldussuutlikkuse. See hõlmab ka uute maksetaotluste õigeaegset esitamist. Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus taaste- ja vastupidavuskava eduka rakendamise eest.

(21) Osana ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamisest vastavalt määruse (EL) 2021/1060 artiklile 18 peab Iirimaa iga programmi 2025. aasta märtsiks läbi vaatama, võttes muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme, samuti riiklikku energia- ja kliimakava. Läbivaatamise tulemuste alusel eraldatakse lõplikult iga programmiga ette nähtud ELi rahastus. Iirimaa on teinud edusamme ühtekuuluvuspoliitika ja Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel, kuid siiski on probleeme, mis vajavad veel lahendamist. Iirimaal võib jätkuvalt märgata suuri majanduslikke ja sotsiaalseid erinevusi suurlinnade ja ülejäänud piirkondade, eelkõige riigi loodeosa vahel. Olulisi probleeme esineb selliste ebasoodsas olukorras olevate rühmade integreerimisel tööturule, kelle vaesusrisk ja sotsiaalne tõrjutus on ebaproportsionaalselt suur. Programmides kokku lepitud prioriteedid on küll jätkuvalt asjakohased, kuid oluline on neid kiiremini rakendada. Endiselt on asjakohane ka eesmärk tugevdada innovatsiooni ökosüsteeme piirkondlikul tasandil, vähendades muu hulgas innovatsioonilõhet Iirimaa loodeosa ja kahe ülejäänud piirkonna vahel. Jätkuvalt on oluline hõlbustada juurdepääsu sotsiaalteenustele ja töötada välja sihipärased oskustega seotud meetmed kõige ebasoodsamas olukorras olevate rühmade jaoks, et lahendada tööjõupuuduse, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega seotud probleemid. Iirimaa võiks järgida Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi algatust, et suurendada investeeringuid väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete digitaliseerimisse ning puhta energia tehnoloogiaga seotud teadusuuringutesse, võttes arvesse nutika spetsialiseerumise strateegiat, strateegiat „Vision of Ireland's Industry 4.0 2020–2025“ ning algatuse „Future Manufacturing Ireland“ eesmärke.

(22) Lisaks taaste- ja vastupidavuskavas ning muudes ELi rahastamisprojektides käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Iirimaa silmitsi mitme muu väljakutsega, mis hõlmavad joogiveega varustamist, reovee puhastamist ning jäätmekäitlussüsteemi. Endiselt vajavad lahendamist elektrisüsteemi, energiataristu, arukate võrgutehnoloogiate ning energiatõhususega seotud probleemid.

(23) Vee- ja reoveesektoris esineb ikka veel märkimisväärseid puudujääke, mis mõjutavad vee kvaliteeti ja mida süvendab asjaolu, et veevarustussüsteemi lekkemäär on püsivalt suur. Iirimaa ei suuda endiselt täita asulareovee direktiivis sätestatud standardeid, kuna suurt osa asulareoveest ei suudeta ikka veel puhastada ega koguda, peamiselt seetõttu, et taristu on vananenud. Suur osa Iirimaa rahvastikust elab endiselt ilma juurdepääsuta vähemalt bioloogilisele reoveepuhastusele. Veevõttu ja veekogude muutumist ei kontrollita piisavalt, kuna puudub nõuetekohane õigusraamistik. Joogiveega varustamiseks ning reovee kogumiseks ja puhastamiseks vajaliku taristu puudumine võib takistada teatavates piirkondades elumajade või tööstushoonete ehitamist, mis omakorda mõjutab konkurentsivõimet.

(24) Iirimaa energiasüsteem näitas 2023. aastal jätkuvalt märke haavatavust, sest elektri jaehinnad jäid ELi keskmisest kõrgemaks. 2023. aasta teisel poolel pidid Iirimaa kodutarbijad maksma elektri eest kõige kõrgemat hinda ELis ja elekter on seal ka praegu kallis. Iirimaa on seadnud ambitsioonikad eesmärgid taastuvelektri osakaalu

suurendamiseks ja asunud laiendama taastuvenergia tootmist, mis tekitab mitmel allikal põhineva tootmise mahtude suurenemise tõttu elektrisüsteemile lisakoormust. Elektrivõrgu võimsust on vaja suurendada nii põhi- kui ka jaotusvõrgu tasandil, sealhulgas uute piiriüleste projektide abil. Ebapiisav võrguvõimsus mõjutab ka konkurentsivõimet, pidades eelkõige silmas ettevõtete ligimeelitamist ja enda juures hoidmist. Elektrivõrgu vähese võimsusega kaasnevad ka suuremad tootmiskulud, mis võib panna ettevõtjaid muid lahendusi otsima. Riigi reguleerivale asutusele on tehtud ülesandeks koostada energianõudluse paindlikumaks muutmise kava, et võimaldada Iirimaa energiasüsteemil tõhusalt toime tulla taastuvenergia suure osakaaluga. Energianõudluse paindlikkuse suurendamine ning ülekande-, jaotus- ja salvestustaristu uuendamine on ülimalt tähtis, et saavutada Iirimaa kliimameetmete tegevuskavas seatud eesmärk suurendada taastuvenergia osakaalu 80 %-ni, vähendada olemasoleva taastuvenergia tootmist piiravaid tegureid ja integreerida 2030. aastaks elektrivõrku 5 GW võimsusega meretuuleenergia tootmisseadmed. Selleks et edendada energianõudluse paindlikkust ja tarbijate osalemist hajaenergia ressursside jaotamisel, on vaja võtta täiendavaid meetmeid tarbijate mõjuvõimu suurendamiseks ja energiasüsteemi paindlikkuse tagamiseks. See hõlmab tarbijate osalemist tasakaalustamis- ja paindlikkusteenuste pakkumisel.

(25) Vaatamata energiatõhususe parandamise algatuste rakendamisel tehtud edusammudele, tuleb energiatarbimise piiramiseks ja hoonete CO_2 heite vähendamiseks võtta täiendavaid meetmeid, mis eelkõige hõlmavad hoonete energiatõhusaks renoveerimist, moderniseerimist ja kiiremat üleminekut taastuvenergial põhinevale küttele. Iirimaa ei ole ikka veel suutnud piirata oma energiakasutust, mis riikliku energiaprognoose käsitleva aruande kohaselt peaks 2030. aastaks veelgi suurenema ja ületama tehiskeskkonna sektorile kehtestatud heitkoguste ülemmäärasid. Ehkki põhjaliku moderniseerimise tegelik maht jääb endiselt piiratuks, on Iirimaa hakanud rakendama oma kliimameetmete tegevuskava ambitsioonikaid eesmärke. 2024. aasta riigieelarvest eraldati üle 400 miljoni euro hoonete energiatõhususe suurendamiseks. Avaliku sektori terviklike energiasäästuprogrammide rakendamine võib parandada üldkasutatavate hoonete energiatõhusust. Täiendavaid jõupingutusi on vaja teha ka selleks, et tegeleda energiatarbimisega transpordi- ja tööstussektoris, kiirendades linnalähiliinide elektrifitseerimist ning stimuleerides energiaseire ja -kontrollisüsteemide kasutuselevõttu.

(26) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu 2024. aastal euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada soovitust euroala majanduspoliitika kohta. Iirimaa puhul aitavad soovitused 1, 2, 3 ja 4 rakendada esimest, teist, ja neljandat euroala käsitlevat soovitust,

SOOVITAB Iirimaal võtta 2024. ja 2025. aastal järgmisi meetmeid.

1. Esitada õigeaegselt keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Tegeleda elanikkonna vananemisega seotud kulude eeldatava suurenemisega, muutes tervishoiusüsteemi kulutõhusamaks.

2. Jätkata taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki (pärast selle vastuvõtmist) kiiret ja tulemuslikku rakendamist, tagades reformide ja investeeringute lõpuleviimise 2026. aasta augustiks. Kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamist. Jätkata oma vahehindamise raames

keskendumist kokkulepitud prioriteetidele, ja võtta samal ajal arvesse võimalusi, mida pakub Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm konkurentsivõime parandamiseks.

3. Suurendada investeeringuid joogivee- ja reoveetaristusse, et parandada vee kvaliteeti ja vähendada lekkeid.

4. Teha täiendavaid jõupingutusi elektrisüsteemi paindlikkuse parandamiseks ning võrguvõimsuse ajakohastamiseks ja suurendamiseks. Töötada välja ja rakendada strateegia, et edendada tarbimiskaja ning ühtlustada salvestusseadmete ja võrguühenduste kavandamist ja lubade väljaandmist. Suurendada jõupingutusi erasektori hoonefondi energiatõhususe suurendamiseks, et vähendada energiaarveid ja energiasüsteemi kulusid.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja